

vény ÉNy-i részén: ÉNy-DK-i tájolású női váz volt, a sír mellékleteket nem tartalmazott.

A feltárással egy időben végzett szondázás alapján kiderült, hogy a lelőhely még legalább 45 000 m²-en tovább folytatódik.

Munkatárs: Mészáros Mónika régész.

SOMOGYVÁRI ÁGNES

382. Nemesnádudvar, Karasica-csatorna, Berek (KÖH 43595)

(Bács-Kiskun megye) B, Sza, Kk

Az M9 gyorsforgalmi út tervezett nyomvonala által érintett lelőhelyen (M9-3) 2009 tavaszán kezdtük a megelőző feltárást. Először a lelőhely kiterjedését kutatóárkokkal igyekeztünk lehatárolni. A kezdeti megfigyelések alapján arra lehetett következtetni, hogy a laza szerkezetű település objektumai főleg a nyomvonalon kitűzött lelőhelyszakasz Ny-i és É-i szélén, a Karasica-csatorna partja felé sűrűsödtek, ezért indokoltnak tűnt a lelőhely Ny-i irányú bővítése. Végül összesen 6215 m²-ről távolítottuk el a felső kevert réteget az objektumfoltok jelentkezési szintjéig és 234 objektumot tártunk fel, melyek három nagyobb régészeti korszakra választhatók szét.

Az őskori objektumok többsége nem keltezhető pontosan, de egy részük bizonyosan kora bronzkori. Az egyik ilyen korú hulladékgödörben egy agyagból készített kultikus tárgy (oltár? kocsimodell?) több összeálló darabja volt, kerámiatöredékekkel és állatcsontokkal. Ugyancsak kora bronzkori edénytöredékek voltak a 174. sz. gödörben is, köztük belsődíszes tál peremtöredéke. Az őskori kerámiatöredékeket tartalmazó objektumok korszakok és régészeti kultúrák szerinti további finomítása a leletanyag tisztítása és restaurálása után lehetséges. Ugyancsak őskori lehet egy zsugorított helyzetben, korhatározó melléklet nélkül eltemetett gyermek sírja is.

A 3-4. századi szarmata település előkerült objektumai közül említésre méltó a 141. és 144. sz. gödör gazdag kerámia melléklete, a 200. sz. gödörben talált kutyatemetkezés, a 194. sz. objektum a közepén előkerült kemencével, a 210. sz. kettős méhkas alakú gödör. Nagyobb mennyiségű állatcsontot tartalmazott a 40., 41., 50. sz. objektum. Az állatcsontok mellett több gödörben nagy mennyiségű csigaházat találtunk, ami ezek táplálékként történő rendszeres használatára utal. A településen talált kerámiatöredékek egy része kisebb-nagyobb méretű kézzel formált, durva fazekakból származik, más részük finoman iszapolt agyagból korongolt és jól kiégetett fazekakból, tálakból, hombáredényekből. A gödrökből vaskés, fenőkő, bronz- és vastű, valamint néhány gyöngyszem, fémdrótból készített karika és spirál is előkerült. A bővítéssel egyértelművé vált, hogy a szarmata lelőhely D-i széle nyúlik bele a nyomvonalba, tehát Ny-i irányba nem terjed tovább.

Késő középkori kerámia egyetlen gödörből (231. sz. objektum) került elő.

Munkatársak: Gósi Sándor régésztechnikus és Vida Ágnes rajzoló.

V. SZÉKELY GYÖRGY

383. Nemesnádudvar, Sziget-kaszáló (KÖH 43593)

(Bács-Kiskun megye) B, A

2009. április-júliusban a megyei múzeumi szervezet a KÖSZ megbízásából régészeti kutatást végzett a lelőhelyen. Két szakaszban összesen 6667 m²-t tártunk fel, melyen a ritkásan, egy-egy gócban jelentkező objektumok két korszakot képviseltek. A 165 objektumból 15 bronzkori, 37 avar kori.

A bronzkori településnél egy árkot, egy nagyobb méretű sekély gödröt (házat?), és 13 gödröt, tártunk fel. Az előkerült leletanyag a koszideri időszak jellemzőit viseli magán. Az edénytöredékek egy része rosszul égetett, vastag falú, durva kidolgozású töredék, másik részük már jobban égetett, jobb megtartású. Előkerültek csücskös peremű tálak, bütykös peremű fazekak töredékei, árkokat bütyökű tálak, vékony falú kis bögrék töredékei.

Az avar településhez három kerítőárok, egy rövid árokszakasz, két ház, egy körárok, egy másik körároknak a fele, 28 gödör, valamint egy kút sorolható. A házakban nem találtuk sem tapasztott padló, sem tűzhely nyomát. Az egyik nagyméretű gödörből elszenesedett növényi maradványok kerültek elő. A kút feltárása során az edénytöredékek mellett előkerült egy viszonylag jó megtartású, fából faragott késnyél is. A kút feltárását mindössze 2 m-es mélységig tudtuk elvégezni; ezen a ponton tört fel a talajvíz.

Az előkerült kerámiaanyagban megtalálhatók a korongolt, jól égetett, vékony falú edények töredékei, ezek színe szürke vagy vörös, vonal- és hullámkötegekkel díszítve, valamint a kézzel formált, rosszabb kidolgozású fazekak perem- és oldaltöredékei. A peremeket gyakran benyomkodással, vagy bekarcolt vonalakkal díszítették. Előkerült még néhány bronzlemez töredéke, egy vaskés, vasár, egy szemesgyöngy, valamint a korábban említett fa késnyél. Az előkerült leletanyag alapján a településen a 7. sz. első felében élhettek.

További 113 objektum – leginkább cölöplyukak, valamint árkok és gödrök – korszakba történő besorolása, leletanyag hiányában, nem volt lehetséges.

Munkatárs: Guttyán Attiláné régésztechnikus.

SOMOGYVÁRI ÁGNES

384. Németkér határa

(Tolna megye) Ró, Á, Kö, I

2009. december elején adatgyűjtést és terepbejárást végeztünk Németkér határában.

Csiszár-völgy (KÖH 73199): A Vörösmalmi-árok Ny-i felén, a vízfolyással párhuzamosan kevés római kerámiát gyűjtöttünk kb. 300 m hosszan.

Fekete-tó (KÖH 73201): A Látó-hegytől ÉNy-ra fekvő egykori vízállás, az ún. Fekete-tó ÉNy-i oldalán, az erdő egy kb. 150×100 m nagyságú vadföldjén középkori cserepeket találtunk.

Hard, Akó-berki-dűlő I. (KÖH 73195): A Hardi-ér ÉK-i felén, a kertekkel szemben fekvő dombvonulat magasabb részén néhány embercsontot gyűjtöttünk.

Hard, Akó-berki-dűlő II. (KÖH 73197): Az előző lelőhelytől kissé DK-re, a Hardi-érrel párhuzamosan kb. 150 m hosszan kevés Árpád-kori cserepet gyűjtöttünk.

Hard, Teleki-dűlő (KÖH 73191): A Vörösmarty utca Ny-i házsora mögött kezdődően É felé haladva, a Hardi-ér mindkét felén több mint 1000 m hosszú és átlagosan 400 m széles római lelőhelyet azonosítottunk, épületekre utaló szórványos téglá- és kőtöredékeket is megfigyeltünk.

Látó-hegy (KÖH 73203): Németkér monográfiája szerint a Látó-hegy ÉNy-i oldala és az erdő beszögellése közötti rétföldeken többször szántottak ki „edény- és vasdarabokat, hólyaggal lezárt bögrefélét”. A rét kis kiemelkedéseiben kb. 300 m hosszan és 200 m szélességben kevés középkori kerámiát találtunk.

Szluha-telek II. (KÖH 73189): Szluhapusztától K-re egy patak mindkét felén, a megyehatártól kezdve D felé, kisebb megszakításokkal kb. 800 m hosszan római lelőhelyet azonosítottunk.

Vaskapu (KÖH 73193): A helyiek szerint az erdőben „mesterséges, kúpszerű halmok vannak”, amelyek közül az egyikben „cserépedényeket” találtak. Az erdőben nem tudtuk azonosítani az említett jelenségeket, de megtudtuk, néhány évtizede sírok kerültek elő a Dunaföldvárra vezető dűlőút bevágásában.

K. NÉMETH ANDRÁS – CZÖVEK ATTILA

385. Novajdrány, Pap-ortvány (KÖH 75075)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Pa?

A Miskolci Egyetem Őstörténeti és Régészeti Tanszéke és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság Herman Ottó Múzeuma 2009. március 9–12. között közös terepbejárást végzett a Hernád folyó jobb partját szegélyező dombvidék 2,5 km széles sávjában, a szlovák határtól számított 43 km hosszú szakaszon. A régészeti kutatás a Miskolci Egyetem történelem-régészet szakirányos hallgatóinak képzésében szereplő *Terepbejárás* című kurzushoz kapcsolódott. Célja elsősorban az volt, hogy megismertesse a hallgatókat a lelőhely-felderítés extenzív terepbejárás módszerével.

A terepbejárás főképp őskorai lelőhelyek felderítésére irányult azért, mert a Hernád szlovákiai szakaszán számos 20–30 ezer éves lelőhely található, viszont a magyarországi szakaszon a kutatás hiánya miatt elenyészőek az adataink. A korszakra való tekintettel, a felderítendő terület elsősorban a magaslatokat érintette.

A 210 m tszf. magasságú, ÉNy–DK irányú lelőhelyen egy darab kőszkört gyűjtöttünk.

LENGYEL GYÖRGY – SZOLYÁK PÉTER

386. Nógrád, Hunyadi utca (KÖH 71877)

(Nógrád megye) Tő

A Várparkoló területét érintő vízvezeték és csatornázási beruházás kapcsán 2009. június 24–25-én szakfelügyeletet tartottunk a földmunkáknál. Közreműködésénél során török kori kerámiatöredékeket (16–17. sz.), tapasztásdarabokat, valamint állatcsonttöredékeket gyűjtöttünk. Az árkokban nagy számban találtunk nagyobb méretű, vagy a várfalból, vagy egyéb középkori épületből származó köveket. Három É–D-i irányú, egymással párhuzamosan futó szárazon rakott falazást a Hunyadi utcával párhuzamosan futó csatorna árkában találtunk, a parkolótól K-re a turistapadok közti füves sávban. A faltetők 35–40 cm mélységben jelentkeztek a jelenlegi járósinttől. A falak vastagsága 60, 90 és 80 cm volt. Egymástól mért távolságuk 90 és 130 cm. A legnyugatibb (60 cm széles) fal 2,5 m-re fekszik a parkoló K-i szélétől. Az eltérő falvastagságok, ill. az egymáshoz való közelségük miatt nem valószínű, hogy ugyanazon épülethez tartoztak. Irányuk merőleges az egykori külső várfalára.

A lelőhelyről 1974-ben Tóth Sándor ajándékként egy török kori vízvezetékcső került be a Kubinyi Ferenc Múzeum gyűjteményébe. A vízvezeték nyomát egyik árokban sem sikerült megfigyelnünk.

ZANDLER KRISZTIÁN

387. Nyárlőrinc határa

(Bács-Kiskun megye) Ő, V, Sza, N, A, Kú

2009. október 19. és november 20. között az M44 gyorsforgalmi autópálya Kecskemét–Tiszakürt nyomvonalszakaszán örökségvédelmi hatástanulmány készítéséhez kapcsolódóan végeztünk terepbejárásokat. A tervezett autópálynak jelenleg két lehetséges nyomvonalváltozata van. Az É-i 31,1 km, a D-i 37,3 km hosszú. A tervezett tengely, valamint a fel- és lehajtók mindkét oldalát 100–100 m szélességben vizsgáltuk. A nyomvonalszakasz teljes egészében külterületen, új nyomvonalon húzódott és többségében mezőgazdasági területeket érintett, mindössze 45–50%-a bizonyult hatékony terepbejárásra alkalmasnak.

Nyárlőrinc közigazgatási területén 6 új lelőhelyet azonosítottunk: *Holl-tanyától DK-re; Selymes-dűlő (Gyenes-tanyától É-ra); Kiss-tanya; Gyümölcsös I., II; Nyárfási-erdő széle (KÖH 72813, 72815, 72817, 72819, 72825, 72827)*. Az őskori, vaskori, szarmata, népvándorlás kori, avar és kora újkori leletanyag felszíni telepnyomra utalt.

Munkatársak: Kékegyi Dorottya, Sultis László, Frank Tamás, Ollai Tibor, Alács Attila, Pál Róbert, Takács Gábor, Bárdos Nándor régésztechnikusok, Paja László antropológus.

PARDITKA GYÖRGYI